

EL COMPOSITOR VALLENC JAUME CASELLAS (1690-1764)

Carlos Martínez Gil

IEV "Estudis Vallencs", XXXVIII, Valls 1999

per Anna Cazorra

Aquesta obra, de referència obligada per a tots els estudiosos de la música espanyola de la primera meitat del segle XVIII, és fruit del treball de recerca que, entorn de la vida i l'obra del compositor i mestre de capella Jaume Casellas, porta a terme Carlos Martínez i que forma part de la seva tesi doctoral que ben aviat serà llegida. L'autor ens proporciona informació inèdita del context social i històric d'una importància cabdal per al coneixement d'una època a la qual la historiografia musical espanyola del segle XIX va titllar de decadent, entre altres motius per haver adoptat models formals i estilístics de la música italiana. Gràcies a estudis seriosos com aquest, avui estem en situació de valorar amb objectivitat i de forma positiva la introducció de la música italiana en el nostre país i acceptar que aquest fet va contribuir a l'evolució estilística i estètica de la música hispànica, sobretot tenint en compte la gran difusió que va experimentar la música italiana durant aquesta època arreu d'Europa.

El llibre s'articula en tres parts: la primera està dedicada a la biografia de Jaume Casellas; la segona conté un estudi de l'obra i un catàleg de la producció musical del compositor; i la tercera inclou un apèndix documental, una completa bibliografia sobre l'època i un breu glossari que conté terminologia eclesiàstica i musical. La part biogràfica està dividida en dos capítols, dedicats, el primer, al període de formació

i a la tasca desenvolupada en diversos centres eclesiàstics arreu de la geografia catalana i, el segon, a l'estudi de la tasca com a mestre de capella de Toledo. En aquest aspecte, cal destacar el rigor científic i els criteris metodològics emprats per l'autor en el moment d'exposar i analitzar la gran quantitat de documentació de caràcter biogràfic a l'entorn de la figura de Casellas. En efecte, Carlos Martínez no tan sols aconsegueix descriure amb total exactitud el perfil humà de Jaume Casellas, sinó que ens dóna una idea molt aproximada del que devia ser la vida i la tasca musical d'un mestre de capella a l'Espanya del segle XVIII: el món de les oposicions als magisteris de les catedrals i esglésies, el paper del mestre de capella dins la societat musical de l'època, les obligacions, els deures, la vida interna de la capella, l'ensinistrament dels escolanets, etc.

Nascut a Valls, Jaume Casellas i Genovart va ser batejat el 10 d'octubre de 1690, a la parròquia de Sant Joan Baptista. Malgrat que els seus pares, Josep i Catalina, procedien de Sarra i de Barcelona respectivament, la vinculació de la família Casellas-Genovart amb Valls no s'inicia a partir del moment en què el matrimoni s'estableix a la ciutat: cal suposar que Casellas deuria tenir parents a la mateixa població, ja que el seu avi matern, Isidre Genovart, també era natural de Valls. En morir el pare, el jove Jaume Casellas es traslladà amb la mare a Barcelona, on va

brebre la formació musical de mans de Lluís Serra, a qui succeïria en el càrrec de mestre de capella de la basílica de Santa Maria del Mar. Casellas ocupà aquesta plaça entre el 1715 i el 1733, any en què guanyà les oposicions per prendre possessió d'un dels càrrecs més cobejats pels mestres de capella espanyols d'aquesta època: el magisteri de la catedral de Toledo. Aquest càrrec, un dels més prestigiosos de la Península en matèria de música, oferia al nostre músic unes condicions immillorables per dur a terme la seva tasca compositiva, directiva i docent. L'arxiu d'aquesta catedral és el principal testimoni de l'activitat creadora de Casellas: Carlos Martínez ha arribat a localitzar prop de 370 obres conservades, destinades totes a solemnitzar les cerimònies religioses celebrades a la catedral de Toledo, aleshores, Catedral Primada d'Espanya. Casellas va romandre en aquesta plaça fins al 1763, en què es jubilà, i el succeí en el càrrec un altre català, el barceloní Joan Rossell, qui havia estat mestre de capella de la catedral de Tarragona i de la Capella Reial de Palma de Mallorca. L'ingrés de Rossell i, posteriorment de Juncà, a la capella de música de la catedral de Toledo corrobora i exemplifica clarament la solidesa professional d'una destacada generació de compositors catalans que arribarien a ocupar els principals càrrecs d'algunes de les capelles musicals de la península Ibèrica. En aquest cas, veiem com el magisteri de Toledo és en mans, successivament, de tres compositors catalans, i abraça, així, un període de prop de seixanta anys: Jaume Casellas (del 1733 al 1763), Joan Rossell (del 1764 al 1780) i Francesc Juncà (del 1781 al 1792), aquest darrer, natural de Sabadell.

Casellas va morir a Toledo el 27 d'abril de 1764, a l'edat de 73 anys. Durant el temps que va romandre a Toledo, la capella

musical de la catedral va assolir un altíssim nivell professional. El compositor havia procurat sempre seleccionar acuradament cadascuna de les veus que havien de formar part del cor i va arribar a augmentar considerablement la plantilla orquestral. Però, la millor contribució de Casellas a la música espanyola del segle XVIII és, sense dubte, el seu llegat musical, constituït per un gran nombre d'obres de notable qualitat i de gran bellesa. Va cultivar tot tipus de formes dins l'àmbit de la música sacra. No es té constància, en canvi, que Casellas hagués realitzat cap incursió dins el camp de la música escènica ni de la instrumental. El repertori litúrgic del compositor està constituït principalment per misses, salms, càntics, antífones i motets, a més de les lamentacions de Setmana Santa, els responsoris i els oratoris. Fora de l'àmbit litúrgic, el tipus de composició preferit és el *villancico*, un gènere autòcton que, a partir al segle XVIII, assumeix la influència formal i estilística de la cantata italiana, adoptant l'esquema cantata, *recitativo-aria*, que acabarà desplaçant a un segon terme l'estructura tradicional *estribillo-copla*. L'anàlisi de la producció musical de Casellas suposa una important contribució a l'estudi de l'evolució estilística i estètica de la música a la península Ibèrica, en un moment en què s'està desenvolupant un estil particularment ric en propostes formals i que combina amb habilitat admirable recursos contrapuntístics amb procediments homofònics, en funció del tipus de composició i el contingut del text. L'estudi de la relació de la música amb la paraula és un dels capítols més interessants i reeixits del llibre. L'autor deixa fora de tot dubte la contribució de Casellas a l'avenç de la música espanyola i la seva aposta per l'assoliment de l'estètica d'una nova era.